

HATIRALARDA KALAN SOYDAŞLARI ARAMAK: MACAR RAHİP JULIAN'IN BÜYÜK MACARİSTAN YOLCULUĞU

METEHAN AYDIN*

Öz: Yaklaşık olarak bin yıldır bugünkü topraklarında yaşayan Macarlar çok daha öncesinde Urallarda yaşamaktaydılar ve buradan başlayan uzun yolculukları sonucunda Karpat Ovası'na yerleşmişlerdir. Ancak Orta Avrupa'ya yerleşip Hristiyanlaştıktan sonra bile hafızalarında doğuda bir yerlerde eski ana vatanlarında kalan soydaşlarının hatırası hep varlığını sürdürmüştür. İşte bu hatıraların da etkisiyle Dominiken Tarikatı mensubu Macar rahip Julian, batıya doğru yaklaşan Moğol tehlikesinin arifesinde doğudaki bu kayıp soydaşlarını bulup onları Hristiyanlaştırma görevini üstlenmiş ve 1235 yılında zorlu bir yolcuğa çıkmıştır. Bu uzun ve tehlikeli yolculuğunun ardından ülkesine dönen Julian, günümüz Başkiriya bölgesinde kayıp soydaşlarını İtil Bulgarlarının başkentinden iki günlük mesafede, Büyük Macaristan olarak adlandırılan bölgede bulduğunu belirtmiş ve ilk yolculuğuna başlamasından iki yıl sonra 1237'de tekrar yola çıkmıştır. Ancak Julian bu kez kayıp soydaşlarının Moğollar tarafından yok edildiği bilgisi ile karşı karşıya gelmiş, soydaşlarını bulma görevini tamamlayamamıştır. Julian, doğudaki kayıp Macar kardeşler tezinde öncü bir kişilik olarak ortaya çıksa da öncesinde bu hatıra Macar kroniklerinde, halkın bilincinde de yer edinmiş; Latin kaynaklarda doğuda ikinci bir Macar yurduna atıflarda bulunulmuştur. Julian'ın kendisinden önce de bölgeye aynı tarikat mensubu rahip Otto ve arkadaşları seyahat etmiş, sonrasında ise Avrupalı seyahatler Rubruklu Willem ve Plano Carpinili Johannes Başkiriya'daki Macarlardan bahsetmiştir. Bu makalede Julian'ın seyahatinin arka planı incelenecek ve Richardus'un Julian'ın ilk yolculuğu üzerine raporunun Macarcadan çevirisi sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Magna Hungaria, Başkiriya, Macar, Julian, Richardus

SEARCHING FOR THE BROTHERS WHO HAD REMAINED IN MEMORIES: JOURNEY OF THE FRIAR JULIAN TO THE GREATER HUNGARY

ABSTRACT: Hungarians, who have been living in present lands for a thousand year, had lived in Urals long before that and they settled in the Carpathian Basin after a long journey that began there. However, even after they settled in the Central Europe and converted to Christianity, the memory of their brothers who had remained somewhere in the east in their old homeland always remained. Due to these memories, the

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi) Anabilim Dalı, mete.aydin.ma@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0350-5971

(Yazının Geliş Tarihi/Received Date: 25.03.2021, Yazının Kabul Tarihi/Acceptance Date: 27.05.2021)

Doi:10.47089/iuad.903010

Hungarian priest Julian, a member of the Dominican Sect, took on the task of finding these lost brothers in the east and converting them to Christianity on the eve of the Mongol danger approaching westward and set out on a difficult journey in 1235. Julian returning home after that long and dangerous journey, claimed to find those lost brothers in present Baskiria in an area called the Greater Hungary two days away from the capital town of Volga Bulgars and he started his second journey in 1237, two years after he started his first one. However, Julian came across the news of the destruction of his lost brothers by Mongolians and couldn't finish his task of finding them. Although Julian appeared as a pioneer in the thesis of the lost Hungarian brothers in the east, long before that this memoir was also included in the public consciousness, in the Hungarian chronicles, and also Latin sources spoke of a second Hungarian homeland in the east. Before Julian, priest Otto and his friends, members of the same Dominican Sect traveled to the same region, and even after Julian European travelers such as William of Rubruck and John of Plano Carpini talked about Hungarians in Baskiria. In this study, the background of Julian's journey will be examined and a translation of Rirchardus's report on Julian's first journey from Hungarian into Turkish will be presented.

Key Words: Magna Hungaria, Baskiria, Hungarian, Julian, Richardus

Giriş

Urallardan yola çıkarak 6. yüzyılın sonlarına doğru Don boyu civarına yerleşen Macarlar, Karadeniz'in Kuzeyi boyunca Batı'ya doğru ilerleyerek yolculuklarını bugünkü bin yıllık yerleşim yerleri olan Karpat Ovası'nda (Panonya) sonlandırmışlardır. Karpat Ovası'nı yurt edindikleri 895 - 902 yıllarından sonra özellikle Batı Hristiyan dünyasına akınlarda bulunan Macar atlıları bugünkü İtalya'ya girmişler, İspanya'ya kadar ilerlemişlerdir (Pal 2001, 12-14). Hristiyan dünyası üzerine gerçekleştirdikleri bu akınlar, 955 yılında vuku bulan Lechfeld yenilgisinin ardından son bulmak zorunda kalmıştır. Bu savaştan sonra Macarların başına geçen Taksony ve özellikle de ardılı Géza ile Macarlarda, Batı dünyasına yakınlaşma başlamıştır (Pal 2001, 26,27). Bu süreçten sonra Macarlar arasında Hristiyanlaşma çok büyük bir ivme kazanmış ve nihayetinde 1000 yılında Kral István önderliğinde Hristiyan Macaristan Krallığı kurulmuştur. Kral István, halk arasında Hristiyanlaşma sürecine yoğunlaştığı gibi Hristiyanlığı ülkesinde kurumsallaştırmaya, kiliseler, piskoposluk ve başpiskoposluklar oluşturmaya başlamıştır (Berend vd. 2007, 331-50).

Kilisenin düzeninin Macaristan'da oluşmasının ardından Macarlar arasında yıllardan beri ileri gelen sözlü geleneklerin de içerisinde bulunduğu Macar kronikleri yazılmaya başlanmıştır. İşte bu kroniklerde ve halkın hatıralarında yer edinmiş, doğuda bir yerlerde hala pagan adetlerini devam ettiren Macarlar olduğu düşüncesi, Macaristan'da daha yeni yerleşmiş Dominiken Tarikatı içerisinde bu Macarları arayıp onları Tanrı'nın ışığı ile kavuşturma arzusu yaratmış ve ilk olarak tarikat mensubu Otto ve üç arkadaşı, bu görevi üstlenmiştir (Bendefy 1936, 25). Seyahatin sonunda bu 4 arkadaştan geriye sadece tüccar kılığına bürünerek görevine devam eden Otto kalmış, döndüğünde doğuda Macarca konuşan bir halkla karşılaştığından bahsetmiş ve sekizinci günde yolculuğun da zorlukları

neticesinde ölmüştür. Ardından rahip Julian, arkadaşlarıyla birlikte 1235’de tüm zorlukları kabullenerek Otto’nun başlattığı görevi tamamlamak için yola koyulmuştur:

“Bunları Macar Tarihi’nde bulmaları üzerine Dominiken rahipler, Macar Tarihi’nde buldukları, atalarının geldiği bu Macarlara inançsızlık içerisinde hata yaptıkları için üzülüler. Bu nedenle dört arkadaşı onları nerede olursa olsun Tanrı’nın yardımıyla bulmaları için gönderdiler. Eskilerin yazdıklarından tek bildikleri (onların) doğuda yaşadıklarıydı, ama nerede olduklarına dair bir fikirleri yoktu...Otto adında, bir tüccar gibi davranarak seyahat eden bir rahip dışında onları bulmayı başaramadılar...(O) pek çok zorluğun sonucunda, dönüşünün sekizinci gününde, onları (Macarları) bulmanın tüm yollarını anlattıktan sonra İsa’ya göçtü... Ve inançsızları döndürmeyi arzulayan Dominiken kardeşler tekrar dört kardeşi sözü edilen bu halkı aramaları için gönderdiler.”¹

Doğuda eski bir Macaristan tanımlaması Julian ile başlamış olsa da onun seyahatinden önce de Latin literatüründe bu konuda bazı tanımlamalar yapılmıştı. Macarların doğudaki ana vatanlarıyla ilgili coğrafi tanımlamalar Julian’dan hemen sonra daha dikkatli bir şekilde yapılmaya başlanmış ve bu tanımlanan coğrafi bölgelere isimler verilmiştir: Hungaria Vetus - Hungaria Nova (Eski - Yeni Macaristan), Hungaria Maior - Hungaria Minor (Büyük - Küçük Macaristan), Magna Hungaria.² Günümüzdeki Macaristan bölgesi Hungaria Minor, Hungaria Nova ya da Poannoia olarak adlandırılırken doğudaki ana vatan Hungaria Maior, Hungaria Vetus ya da Magna Hungaria olarak adlandırılmıştır (Bendefy 1936, 136; Czeplédy 1943, 280-82). Adlandırmalarda kullanılan “büyük” sıfatı “orijinal, gerçek” anlamına gelmektedir (Németh 1930, 307).

¹ Richardus’un raporundan yapılan alıntılarda kaynak verilmemiş, raporun tam metninin Macarcadan çevirisi aşağıda kaynağı ile birlikte sunulmuştur. Ayrıca Julian’ın seyahatleri ile ilgili raporların metin incelemeleri için bk. László Bendefy. 1936. Az ismeretlen Juliánusz: A legelső magyar ázsiautató életrajza és kritikai méltatása. Budapest, Stephaneum Nyomda; Altay Tayfun Özcan. 2010 “Macar Papaz Julian’ın 1237 Tarihli Moğol Raporu”, Tarih Araştırmaları Dergisi, C.XXIX/S.48, 89-99; Altay Tayfun Özcan 2020. *Moğollar Avrupa’da, Moğolların Avrupa Seferinin Üç Tanığı*, İstanbul, Kronik, 49-85; Marry Dienes. 1937. Eastern Missions of the Hungarian Dominicans in the First Half of the Thirteenth Century. Isis, 27(2), 225-241; Denis Sinor, 1952, Un voyageur du treizième siècle: Le Dominicain Julien de Hongrie. Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London, 14(3), 589-602; Heinrich Dörrie. 1956, Drei Texte zur Geschichte der Ungarn und Mongolen: Die Missionsreisen des fr. Julianus O.P. ins Uralgebiet (1234/5) und nach Russland (1237): und der Bericht des Erzbischofs Peter über die Tartaren. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht; Julian’ın seyahatlerinin güvenilirliği ile ilgili eleştiriler için bkz: Ármín Vámbéry, 1882, A Magyarok Eredete: Ethnologiai Tanulmány, Budapest, 487- 501

² Hungaria Vetus, Hungaria Nova, Magna Hungaria ile ilgili detaylı çalışmalar için bkz: Gombocz Zoltán, 1917. *A magyar őshaza és a nemzeti hagyomány (I.)*, Nyelvtudományi Közlemények, 129-194, Budapest; Gombocz Zoltán, 1923. *A magyar őshaza és a nemzeti hagyomány (I.)*, Nyelvtudományi Közlemények, Budapest, 1-33; Czeplédy Károly, 1943. *Magna, Hungaria Századok 77*, Budapest 277-306.

Julian'ın ilk seyahatinin raporunu sunan Richardus, raporunun girişinde *Hristiyan Macarların Tarihinde* bulunan Büyük Macaristan'dan bahsetmektedir:

“Hristiyan Macarların Tarihinde, artık toprakları kalabalığı kaldıramadığı için insanları ile birlikte yaşayabilecekleri bir yer bulmak için yedi liderin göçtüğü ikinci bir Büyük Macaristan'ı buldular. Birçok ülkeden geçip ve onları yok ettikten sonra, sonunda şu an Macaristan, o zamanlar ise Romanın otlakları olarak adlandırılan topraklara geldiler. Diğer yerlerin arasından burayı, üzerinde yaşayan halkları fethederek, kendilerine yerleşim yeri olarak seçtiler. Burada da sonunda ilk kralımız Aziz István, onları Hristiyan inancına sevk etti; onların soyları ön-Macarlar ise bugünkü paganlar gibi inançsızlık içinde kaldılar.”

Richardus'un raporunda yer alan bu ifadelerle göre Julian'ın yolculuğundan önce bazı yazılı kaynaklarda Panonya'daki Macarların haricinde çok önceleri atalarının geldikleri Büyük Macaristan olarak adlandırılan bir bölge ile ilgili bilgiler bulunmakta ise de raporda bu kaynakların varlığından bahsedilmemektedir. Ancak söz konusu kaynakların Anonymus'un *Gesta'sı* ve hatta ondan daha eski Macar kronikleri olduğu düşünülmektedir. Günümüzde bilinen hiçbir yazılı kaynaktan ne göç döneminde geride kalmış bir Macar varlığına ne de bunların pagan inançlarına devam ettiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır (Macartney 1953, 44). Bu da Julian döneminde daha eski bir Macar kroniği olasılığını güçlendirmektedir. Ayrıca bu kroniklerin Latin kaynaklarından da bilgiler aldığı bilinmektedir (Bendefly Laszlo, 136).

Orta Çağ Latin Literatüründe Macarlar ve Macarların Kökeni ***Macarların Kadim Yurtları'nın İzinde: Entelektüeller ve Dominiken Rahipler***

Günümüzde Macarların Karpat Ovası'na girmeden önce bile yazıyı kullandıkları, hatta Sekel runik alfabesi olarak bilinen bir alfabeyle sahip oldukları bilirse de onlar, kökenleri ile ilgili herhangi bir bilgiyi çok uzun zaman sonrasına kadar yazmamış (Macartney 1953, 1)³, Macarlar ile ilgili ilk yazılı bilgileri sunanlar Latin, Bizans ve İslam kaynakları olmuştur (Pal 2001, 8-15). Ancak Macarların kökenleri ve kadim yurtları ile ilgili Latin literatüründe verilen bilgilerin çok benzerlerinin, aslında çok daha önceleri Gotlar, Hunlar ve Avarlar için kullanıldığı anlaşılmaktadır.⁴ Avrupa coğrafyası, 11. yüzyılın başlarında skolastik düşünceye bağlı kalmıştır. Latin literatürü, Roma Kilisesi başta olmak üzere tüm Avrupa'da yaygındı ancak okuryazarlık sadece Kilise ile kısıtlıydı.

³ Sekel runik alfabesi için bkz: Gyula Németh. 1934. *A Magyar Rovásírás*, Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia ; Sebestyén Gyula, 1915, *A Magyar Rovásírás Hiteles Emlékei*, Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia

⁴ Gotlar ve Hunları, Meotias bölgesine bağlayan ilk kaynakların en önemlisi Gotik yazar Jordanes ve İsidorus Hispalensis'tir. Bkz.: Charles Christopher Mierow. 1915. *The Gothic history of Jordanes in English version, with an introduction and commentary*. Princeton University Press, 52,61, 85,86; Stephen A. Barney vd. 2006. *The etymologies of Isidore of Seville*. Cambridge: Cambridge University Press. 195,288

Kilise de skolastik düşünceye bağlı olarak yazılı kaynaklara, özellikle de antik dünyadan kalan eserlere çok daha büyük önem vermekteydi. Bu nedenle dönemin eserlerinde Ptolemy, Justinus, Orosius, İsidorus Hispalensis, Paulus Diaconus gibi isimlerin eserlerinden alınan bilgiler çok yaygındı. Sonuç olarak doğu bölgeleri ve Asya ile ilgili bilgiler konusunda Orta Çağ Latin edebiyatı hâlâ antik dönemlerden kalma güncel olmayan bilgiler ve efsanevi inançlar ile doluydu. Özellikle doğu hep İskitya olarak ve bu bölgeden gelen her halk da İskitlerin soyu olarak algılandı ve bu bilgiler de genel olarak Justinus'tan alınarak yazıldı (Györffy 1986, 7-9). Latin literatüründe aynı sebeplerden ötürü Gotlar, Hunlar, Avarlar ve Macarlar da birbiri ile karıştırılmış (Macartney 1951, 79; 1953, 39) ve bu Hun-Macar benzeştirmeleri de Magna Hungaria fikrine katkıda bulunmuştur (Zoltán 1923, 4).

Diğer Batı dünyasının aksine Macarlar, doğu bölgeleri ile ilgili Avrupa'daki diğer milletlerden çok daha ilgili ve bilgiliydiler. Yurt edinme öncesi Macarlar, Batı Türk Kağanlığı ve onun varisi Hazarların egemenliği altına yaşamış,⁵ Peçenek yenilgisi sonucunda da batıya ve doğuya ayrılmıştır. Constantinos Porphyrogenitus, eseri De Administrando Imperio'da batıdaki Macarların, doğuya İran bölgesine giden Macarlara elçiler gönderdiğini ve onlardan mesajlar aldıklarını bildirmiştir (Moravcsik 1967, 171-75). Ayrıca Macarlar, 10-13. yüzyıllarda, Karadeniz'in kuzeyinde ve Panonya'da Müslüman topluluklarla birlikte yaşamış,⁶ yeni yurtlarında Müslüman dünyasıyla özellikle ticaret yolu ile bağlarını devam ettirmiş, onlar aracılığıyla Doğu hakkında bilgiler alabilmiştir (Kristó 1995, 69-74, 2003, 41-47; Şeşen 2020, 59,60,132,150).

Macaristan'ın Doğu coğrafyasına dair bilgisi, Latin kaynaklarında mevcut olanlardan çok daha ileri olmasına ve Macarların Doğu ile diğer Latin dünyasından daha fazla ilişki içerisinde olmasına rağmen Macarların kökenleri ile

⁵ Yurt edinme öncesi Macar – Türk ilişkileri için bk. Gyula, Kristó, 1989. *Magyarország története, 895-1301*, Budapest, Osiris, 37-81; Fodor, István, 1982. *In Search of a New Homeland: The Prehistory of the Hungarian People and the Conquest* Budapest, Corvina; Róna-Tas, András, 1999. *Hungarians and Europe in the Early Middle Ages: An Introduction to Early Hungarian History*, CEU Press; Osman, Karatay, 2020. *Macarlar Kökleri ve Türkler*, İstanbul, Ötüken Neşriyat; Rásonyi, László, 1993. *Tarihte Türklük*. Ankara, Türk Kültür Araştırma Enstitüsü, , 118 – 129, Németh, Gyula, 1930. *A Honfoglaló Magyarorságon Kialakulása*, Budapest, Hornyánszky Viktor R.-T. M. K. Udv. Könyvnyomda

⁶ Macaristan'da ve Macarlar arasında İslam için bk. Osman Karatay, 2016, “Erken Dönem Macarlar Arasında İslam” *Balkanlarda İslam II*, yay. M. S. Kafkasyalı, Ankara, 369 – 378; Erdal Çoban, 2012, “Eastern Muslim Groups among Hungarians in the Middle Ages”, *Bilig*, sayı 63, 55 – 76. Ayrıca İslam kaynaklarında Macarlar için bkz: Zimonyi, István 2016. *Muslim Sources on the Magyars in the Second Half of the 9th Century: The Magyar Chapter of the Jayhānī Tradition* Boston: Brill; Ramazan Şeşen, 2017, *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, İstanbul, Bilge Kültür Sanat; *A honfoglalás korának irott forrásai*, ed. Gyula Kristó. 1995. Szeged, Szegedi Középkorász Műhely, 17 - 91

ilgili bilgiler, Macaristan kraliyet yazarlarınınca da hâlâ Latin kaynaklarındaki eski bilgilere bağlı kalınarak yazılmıştır (Györffy 1986, 16,17).

Macarlar ile ilgili Latin kaynaklarında⁷ ilk bilgi, 862 yılında Annales Bertiniani (Aziz Bertin) yıllıklarından gelmektedir (Bowlus 1995, 236; Kristó 1998, 46; Nelson 1991, 102; Pal 2001, 10). Ancak, Macarların kökenleri ile ilgili Latin kaynaklarında ilk genel bilgi ise Regino Prumiensis Abbas'da (Prüm'lü Regino'nun Tarihi Kayıtları) geçmektedir. Burada yazar Macarlardan, doğudan İskit krallığından gelen adı daha önce kaynaklarda geçmeyen bir halk olarak bahsetmektedir:

“Rab’bin enkarnasyonunun 889. yılında oldukça savaşçı ve çoğu canavardan daha vahşi ve kaynaklarda adı geçmediği için daha önceki yüzyıllarda duyulmamış Macar halkı, İskit krallığından ve Don Nehri'nin sellerinin yarattığı bataklıklardan çıktılar... İskitya, söylediklerine göre, doğuya doğru uzanmakta ve bir tarafı Pontus ile, diğer tarafında Ural Dağları ile, arkasında Asya ve Itz Nehri ile çevrelenmiştir.... Ancak o kadar büyük bir nüfus ile dolup taşılar ki sahip oldukları toprak onları beslemeye yetmedi...Bu nedenle Macarlar bu topraklardan Peçenek olarak adlandırılan komşu bir halk tarafından kovuldular...Vatanlarına elveda ettiler ve yerleşip yaşayabilecekleri yeni topraklar aramak üzere yola koyuldular. İlk, Panonyalıların ve Avarların kırlarında dolaştılar... Ardından sürekli akınlar ile Karintyalıların, Morovyalıların ve Bulgarların topraklarına saldırdılar...(MacLean 2009, 202-5).

Macarlardan bahseden bir diğer Latin kaynak 10. yüzyıl Sakson tarihçi Widukindus Corbeius'un üç ciltlik Res gestae saxonicae (Saksonların Başarıları) adlı eseridir. Widukindus Corbeius eseri boyunca hep Hun, Avar ve Macarları aynı halk olarak görmüş ve Macarların Avarlardan, Avarların Hunlardan, Hunların ise Gotlardan geldiğini belirtmiştir (Macartney 1951, 81, 155, 156). Eserinin birinci cildinin “Avar olarak da adlandırılan Macarlar hakkında” adlı 18. bölümünde Avarların Hunlardan, Hunların Gotlardan geldiğinden bahsetmektedir:

“Avarlar, bazılarının inandığına göre, Hunların kalıntılarıdır. Hunlar, Gotlardan gelmektedir. Ancak, Gotlar, Jordanes'in bize söylediğine göre, Sulza adasından gelmektedir... Sürgün edilen kadınlar yakınlardaki bir ormanı arayıp buldular. Burası deniz ve Meotian Bataklıkları ile çevrili olduğu için, buradan bir çıkış yolu görünmüyordu. Kadınlardan bazıları oraya vardıklarında hamileydi ve bazılarının bebekleri vardı. Bu çocuklar, sonra, nüfusları çok büyük olana kadar daha fazla çocuk yaptılar... Ancak bir gün avlanırken bir dişi geyik gördüler ve onu takip ettiler ta ki izini takip ederek o ana kadar hiçbir insana geçit vermeyen bir yoldan Meotian Bataklıkları'nı aştılar. Burayı aştıklarında, şehirler, kaleler ve daha önceleri bilinmeyen ırktan insanlar gördüler... Yakınlarda yaşayan tüm insanları

⁷ Yurt edinme dönemi Macarları ile ilgili Latin kaynakları için bk. *A honfoglalás korának irott forrásai*, ed. Gyula Kristó. 1995 Szeged, Szegedi Középkorász Műhely, 181 - 367

yok ettiler ve sonunda Panonya'ya yerleştiler.”(Bachrach, B. ve Bachrach, D. 2014, 28-30).

Ardından “Şarlman tarafından mahsur edilmiş Macarlar, Arnulf tarafından özgür bırakıldı” adlı 19. bölümde Avarlar ve Macarları tek bir millet olarak anlatmış, Avarları ve Macarları anlatan iki farklı olayı birbirinin devamı olarak bildirmiştir:

“Şarlman tarafından yenilen Macarlar (Avarlar), Tuna Nehri'nin ötesine sürüldüler ve büyük duvarlar ile çevrildiler ve alışkın oldukları gibi diğer insanları yağmalamaktan men edildiler. Ancak, Arnulf'un hükümranlılığı döneminde, bu iş tersine çevrildi ve İmparator, Morovyalıların kralı Zwentibold'u (I. Svatopluk) kızdırdığından dolayı yeniden öldürmeleri için (Macarların) yolları açıldı.” (Bachrach, B. ve Bachrach, D. 2014, 30).

Burada bahsedilen ikinci olayda Annales iuvavenses'nde (Salzburg Yıllıkları) bahsi geçen, 881 yılındaki savaşlara atıf yapılmaktadır. Wilhelminer Savaşı dahilinde Macarlar, Svatopluk'un davetiyle günümüz Viyana yakınlarında iki kere Arnulf'a karşı savaşmıştır⁸ (Bowlus 1995, 237,238; Kristó 1998, 46; Pal 2001, 10,11).

Biri Panonya'da diğeri doğuda iki Macar Krallığı'ndan bahseden ilk isim ise Katolik rahip Godefridus Viterbiensis'dir. 1133 yılında doğup 1196 ya da 1198 yılında ölen Godefridus, “Memoria Secularum” adlı eserinin “De regibus Gothorum” bölümünde Macarların yurtları hakkında şu bilgiler yazmaktadır:

“İki Macar krallığı vardır: biri, eski olan, Asya ve Avrupa sınırında, Meotis Bataklıkları'nda ve diğeri Hükümdarlığının başında, Panonya'da. Bu Panonya kimilerince Yeni Macaristan (Novam Ungariam) olarak adlandırılır. Hükümranlıkları sırasında Attila ve Totila, İtalya ve Gaul'da birçok krallığa hükmetmiştir.”⁹(Bendefy 1936, 136,137; Zoltán 1923, 1,2).

Godefridus, 10-12. yüzyıldaki diğer yazarlar gibi Gotları Hunlar, Hunları Avarlar, Avarları Lombardlar, Hun Attila'yı Goth Totila ile karıştırmıştır¹⁰ (Macartney 1951, 79; 1953, 39).

Otto Frisingensis ise 1143-1147 yılları arasında yazdığı eseri “Chronica de duabus civitatibus”nda (İki Şehrin Tarihi) Macarların İskitya'dan çıkıp Panonya'ya gelişi ile ilgili şu bilgileri yazmıştır: “Bugünlerde, Peçenekler tarafından kovulan ve İskitya'dan çıkan Macar kavmi, Avarları Panonya'dan kovdu ve orada kendileri yaşamaya başladı.”(Otto of Freising 2002, 371).

⁸ Eserin Latincesi için bkz: Monumenta Germaniae Historica (MGH) SS 30 (2), 742

⁹ Godefridus Viterbiensis'in Memoria Secularum eseri için bkz: MGH SS 22, 102-106; Panteon eseri için bkz: MGH SS 22, 107-305

¹⁰ İsidorus, Godefridus (Panteon ve Memoria Secularum), Ricardus ve Anonymus'un İskit-Got-Hun-Avar ve Macarlar hakkında yazdıkları üzerine karşılaştırma için bkz: Hóman Bálint. 1925. *A Szent László-kori Gesta Ungarorum és XII-XIII. Századi Leszármazói*, 34;

İki Macaristan ayrımını yapan bir diğer yazar ise Vincentius Bellovacensis'dir. Vincentius Bellovacensis, Julian ile aynı dönemde yaşamıştır ancak Fransa kralı 9. Luis döneminde yazdığı ansiklopedik olarak da tanımlanan eserinin üçüncü bölümü “Speculum Naturale”deki Panonya başlığında, Julian’dan bağımsız olarak biri büyük diğeri küçük iki Macaristan’dan bahsetmektedir:

“Panonya Avrupa’nın bölümlerinden biridir, bir zamanlar Hunlarca fethedilmiştir ve aynı halk tarafından burası Macaristan olarak adlandırılmaktadır. Bu ülkeden iki tane vardır: Büyük ve Küçük. Büyük olan Suriye’nin ötesinde Meotides Bataklıkları’ndadır. Buradan, Hunlar avlanmak için çıkmışlar ve geyikleri takip ederek yoğun bataklıklar ve toprakları geçmişler, sonunda Panonya’ya ulaşmışlardır. Kendi ülkelerine döndükten sonra, Panonya’ya tekrar gelmişler ve buranın yerleşimcilerini kovmuşlar, kendi halkları ve ülkelerine bu adı vermişlerdir.” (Bendefy 1936, 138; Zoltán 1923, 3).

Julian Öncesi Macaristan’da “Eski Macarlar” Hatırası

Söz konusu Latin kaynakların yanı sıra Julian’dan önce de Macaristan’da hem yazılı kaynaklarda hem de sözel gelenekte, doğuda bir yerlerde soydaşların varlığından bahsedilmekteydi. Julian’ın ilk seyahatinin raporunu sunan rahip Richardus, raporuna Kral Bela’nın katibi Anonymous’un eseri olduğu düşünülen Gesta Hungarorum’a atıf yaparak başlamış ve raporun başında “*eskilerin yazılarından uzaklarda hala Macarların var olduğunu biliyoruz*” diye yazmıştır (Bendefy 1936, 23-25; Cholnoky 1935, 9,10).

Raporun başlangıcındaki “Gesta Ungarorum” ifadesinin Anonymus’un Gesta’sı olduğu, raporda sunulan bilgilerden yola çıkılarak net bir şekilde söylenebilmektedir. *Romalıların otlakları, nüfus kalabalığından dolayı yedi liderin göçü ve Kral István’ın Hristiyanlaşmaları* Anonymus’taki ifadeler ile neredeyse bire bir uyumaktadır (Bendefy 1936, 23,24; Szabó 1861, 89,90). Ayrıca Anonymus’un kitabı, 1230 yıllarında ya da daha önceleri mevcuttu ve Dominikenlerin ulaşabileceği kadar iyi bilinmekteydi (Bendefy 1936, 24). Ancak Julian ve öncesinde Anonymus’un Gesta’sından daha eski bir Gesta’nın da mevcut olduğu bilim insanları tarafından uzun süredir dile getirilmekte ve Richardus’un raporundaki “Gesta Ungarorum”un da sadece Anonymus’un Gesta’sı değil, daha eski bir Macar kroniği ve Latin kaynağı olabileceğinin düşünümesi gerektiği ifade edilmektedir. (Bendefy 1936, 98, 136; Szabó 1861, 90). Anonymus’un da kendisinden önceki Latin kaynakları, özellikle de Regino’nun ifadelerini eserinde kullandığı bilinmektedir. Anonymus, İskitleri Macarların ataları olarak gösterdiği ifadeleri ve daha birçok bilgiyi Regino’dan almıştır (Györffy 1988, 34; Rady ve Veszprémy 2010, XXVIII). Anonymus ayrıca, İsidorus’un “Etymologiae” eserinden, “Exordia Scythica” ve Büyük “İskender Efsanesi”nden (Györffy 1988, 34; Rady ve Veszprémy 2010, XXX) ve “Kutsal Kitap”, Dares Phrygius’un “Truva Tarihi” eserlerinden faydalanmıştır (Rady ve Veszprémy 2010, XXIX). Ayrıca Macartney’e göre, Anonymus Gesta’sını yazarken daha eski bir Macar gestasını da kullanmış ve eser boyunca

birkaç defa küçümsediği ve kabul edilemez olarak nitelediği sözel geleneklere de yer vermiştir (Macartney 1953, 36, 67-72).

Cholnoky Jenő'ye göre, halk arasında yazılı kaynaklardan çok daha yaygın bir şekilde doğuda kalmış Macarların hatıraları dile getirilmekteydi ancak Richardus rapora söylentileri ekleyemeyeceği için bunlardan bahsetmemektedir. O, sözel gelenekteki Macar soydaşların hatıralarına dair en belirgin kanıtın Julinaus'un seyahati boyunca takip ettiği yol olduğunu belirtmektedir. Julian'ın soydaşlarını bulmak için daha hızlı ve güvenli yol olan Karadeniz'in kuzeyinde Polonya üzerinden seyahat etmesi beklenirken o, İstanbul üzerinden deniz yolculuğu ile Azak Denizi'ni geçip Kafkasları aşarak ilerlemiştir. Bu noktada Julian'ın öncülü olan Otto'nun seyahati hakkındaki detaylı bilgileri ilemeden öldüğü ve bu nedenle Julian'ın kroniklerde geçen bilgiler ışığında ilerlemesi gerektiği düşünülmektedir. Ancak Anonymous, bahsi geçen soydaşların nerede olduğu ile ilgili detaylı bir bilgi paylaşmadığı gibi Julian, Anonymus'un Gesta'sında geçen kısıtlı bilgilerin de aksine bir güzergâh izlemiştir. O, İstanbul'dan deniz yolculuğu ile Azak Denizi'ne gelerek günümüz Taman Yarımadası'nda olduğu düşünülen Matrika şehrine gelmiştir. Buradan tekrar yola çıkan Julian, Gesta Hungarorum'da belirtilenin aksine kuzeydoğu bölgesine değil de doğuya hatta güneydoğuya Hazar Denizi'ne doğru yoluna devam etmiştir. Gesta Hungarorum ise *Don Nehri'nin, Macar ana vatanın arkasında kaldığını* belirtmektedir. Bu bilgiler ışığında Cholnoky Jenő'ye göre, öncülü Otto'dan seyahat güzergâhı konusunda tam olarak bilgilendirilmeyen Julian'ın Gesta Hungarorum'daki bilgilerin de tam tersi bir yolda ilerlemesinin en makul açıklaması, onun Macarların hatıralarında yer edinmiş sözel gelenek ışığında yolunu çizmiş olmasıdır (Cholnoky 1935, 9-11).

Macar kroniklerinde Macarların kökenleri ile ilgili günümüze kadar varlığını sürdürmüş en eski kronik Anonymus'un Gestasıdır. Anonymus, bir giriş ve 57 bölümden oluşan Gestası'nın giriş bölümünde eserinin yazılış amacını şu şekilde açıklamakta ve Macarların İskitya'dan geldiğini vurgulamaktadır:

“Truva tarihi ve Yunan savaşları hakkında yazdığım gibi, Macaristan kralı'nın ve soylularının soyağacını sizin için yazmamı istediniz; Hetumoger olarak adlandırılan yedi Macar liderin İskitya'dan nasıl geldiklerini, İskitya'nın nasıl bir yer olduğunu ve Prens Álmos'un nasıl doğduğunu ve Macar krallarının kökenlerini bağladıkları Álmos'un neden Macaristan'ın ilk prensi olarak adlandırıldığını ve kaç tane diyar ve yönetici fethettiklerini ve İskitya'dan gelen bu halkın kendi dillerinde Macar olarak anılırken neden yabancıların dillerinde Hungarii olarak adlandırıldığını.”(Rady ve Veszprémy 2010, 2,3).

“İskitya” adlı birinci bölümde ise Anonymus, Macarların geldiği İskitya coğrafyasından ve Attila'nın ilk İskit kralı Yafes oğlu Magog'tan geldiğinden bahsettikten sonra, 3.-5. bölümlerde Macarların atalarını da Magog'a ve Attila'ya bağlamakta ve ardından 7. ve 9. bölümlerde İskitya'dan ayrılışlarından ve Panonya'ya gelmelerinden bahsetmektedir:

“İskitya ucu kuzeyden Karadeniz’e uzanan, Dentumoger olarak adlandırılan, doğuda çok büyük bir yerdir. Uzak köşesinde.... Don olarak adlandırılan büyük bataklıkları olan bir nehir vardır. Doğusunda, İskitya’ya komşu Büyük İskender’in duvarlara hapsettiği Gog ve Magog halkı bulunur. İskitya uzunluk ve genişlik olarak çok büyüktür ve orada yaşayan halk, genel olarak Dentumoger olarak anılır, bugüne kadar hiçbir imparatorun boyunduruğu altına girmemiştir... İskitya’nın ilk kralı Yafes oğlu Magog’tur ve bu halk onun ardından Macar olarak adlandırılmış, bu kraliyet soyundan Lord’un enkarnasyonunun 451. yılında İskitya’dan gelip güçlü bir ordu ile Panonya’ya giren ve Romalıları kaçırarak, (onların) topraklarını alan ve sıcak su kaynaklarının yukarısında Tuna’nın kıyısında kendisine kraliyet ikametgahı yapan ünlü ve yüce Kral Atilla gelmiştir... Uzun bir süre sonra, aynı Kral Magog soyundan Macaristan’ın prens ve krallarının aşağıda anlatacağımız gibi soylarının izlerini sürdüğü Prens Álmos’un babası Ügek geldi... İskit toprakları, sıcak bölgeden uzak olduğu için, nesillerin çoğalması için elverişlidir. Ve çok büyük olmasına rağmen, üzerinde doğan nüfusun çoğunu ne besleyebilir ne de barındırabilirdi. Bu nedenle, Hetumoger olarak adlandırılan yedi lider, artık yer sıkıntısına tahammül edemeyerek, bir çözüm üzerine düşündüler. Sonra bu yedi prens, istişare halinde, yaşayabilecekleri bir toprağı işgal etmeyi ve aşağıda göstereceğimiz gibi, geri kalanı için ana vatanlarını terk etmeyi kabul ettiler...”. “Sonra Árpád’ım babası Prens Álmos, soyunun geldiği Kral Attila’nın toprakları olduğuyla ilgili söylentilerden duydukları Panonya topraklarını kendileri için aramaya karar verdiler...”. “Lord’un enkarnasyonunun 884. yılında tarihi yıllıkların içerdiği gibi, Hetumoger olarak adlandırılan yedi lider İskitya’dan batıya doğru hareket etti... Günlerce boş arazilerden geçtikten sonra pagan adetlerinde olduğu gibi deri çantalar üzerinde oturarak İdil Nehri’ni geçtiler ve ne bir şehre ne de eve giden bir yol ile karşılaştılar... ta ki Suzdal adındaki Rus şehrine gelene kadar...”. “...Pannonya ülkesinin Romalıların otağı olduğunu söylenir, çünkü Romalılar hala Macaristan’ın ürünlerinden otluyorlar...”(Rady ve Veszprémy 2010, 4-27).

Şu ana kadar ele aldığımız kaynakları göz önüne aldığımızda Latin literatüründe doğudan gelen halkların kökenleri ile ilgili bilgilerin Antik Çağ’dan beri süregelen yazılı kaynaklardaki ifadelerin kopya edilerek ve bazı düzenlemelere başvurularak farklı halklar için kullanıldığı görülmektedir. İskitler, Gotlar, Hunlar ve Avarlar; Meoatis - İskitya bölgesinden gelen kavimler olarak ele alınmış, bir öncekinin köken efsanesinden de Avrupa’ya yeni gelen halkın köken hikayesi olarak bahsedilmiştir. Latin literatürünün bu geleneğinden, Macarlar da etkilenmiş görülmektedir. Bu bağlamda yurt edinme dönemine kadar Latin kaynaklarında geçen doğudan gelen halklar ve Macarların kökenleri ile ilgili bilgilere tablo halinde bakmak kaynaklar arasındaki benzerlikleri ve kavimler arasındaki ilişkileri görmek açısından faydalı olacaktır:¹¹

¹¹ Tabloda verilen bilgiler metin içerisinde yukarıda kaynakları ile verildiğinden dolayı tablo için ayrı bir kaynak listesi sunulmamıştır.

Regino: ... Macar halkı İskit krallığından ve Don Nehri'nin sellerinin yarattığı bataklıklardan çıktılar... İskitya, söylediklerine göre, doğruya doğru uzanmakta ve bir tarafı Pontus ile, diğer tarafında Ural Dağları ile, arkasında Asya ve Itz Nehri ile çevrelenmiştir. Hem boy hem en olarak geniş bir toprak.... Ancak o kadar büyük bir nüfus ile dolup taştlar ki sahip oldukları toprak onları beslemeye yetmedi...	Widukindus: “Avarlar (Macarlar), bazılarının inandığına göre, Hunların kalıntılarıdır. Hunlar Gotlardan gelmektedir. Ancak, Gotlar, Jordanes'in bize söylediğine göre, Sulza adasından gelmektedir... Burası deniz ve Meotian bataklıkları ile çevrili olduğu için, buradan bir çıkış yolu görünmüyordu... bir dişi geyik gördüler ve onu takip ettiler ta ki izini takip ederek o ana kadar hiçbir insana geçit vermeyen bir yolda Meotian bataklıklarını aştılar... sonunda Panonya'ya yerleştiler.	Godefridus: İki Macar krallığı vardır: biri Asya ve Avrupa sınırında Meotis bataklıkları'nda eski olan ve diğeri hükümdarlığının başında, Panonya'da. Bu Panonya kimilerince Yeni Macaristan olarak adlandırılır. Hükümlerinin sırasında Attila ve Totila İtalya ve Gaul'da birçok krallığa hükmetmiştir
Otto: “Bugünlerde, Peçenekler tarafından kovulan ve İskitya'dan çıkan Macar kavmi, Avarları Panonya'dan kovdu ve orada kendileri yaşamaya başladı	Vincentius: ... Bu ülkeden iki tane vardır: Büyük ve Küçük. Büyük olan Suriye'nin ötesinde Meotides bataklıkları'ndadır. Buradan, Hunlar avlanmak için çıkmışlar ve geyikleri takip ederek yoğun bataklıklar ve toprakları geçmişlerdir, sonunda Panonya'ya ulaşmışlardır.	
Richardus: “... artık toprakları kalabalığı kaldıramadığı için insanları ile birlikte yedi liderin göçtüğü ikinci bir Büyük Macaristan'ı buldular. Birçok ülkeden geçip ve onları yok ettikten sonra, nihayetinde şu an Macaristan, o zamanlar ise Romanın otlakları olarak adlandırılan topraklara geldiler.	Anonymus: “İskitya ucu kuzeyden Karadeniz'e uzanan, Dentumoger olarak adlandırılan doğuda çok büyük bir yerdir. Uzak köşesinde.... Don olarak adlandırılan büyük bataklıkları olan bir nehir vardır. Doğusunda, İskitya'ya komşu Büyük İskenderin duvarlar hapsediği Gog ve Magog halkı bulunur... İskitya'nın ilk kralı Yafes oğlu Magog'tur ve bu halk onun ardından Macar olarak adlandırılmış, bu kraliyet soyundan...Kral Attila geldi... İskit toprakları, sıcak bölgeden uzak olduğu için, nesillerin çoğalması için elverişlidir. Ve çok büyük olmasına rağmen, üzerinde doğan nüfusun çoğunu ne besleyebilir ne de barındırabilirdi... Kral Attila'nın toprakları olduğu ile ilgili söylentilerden duydukları Panonya topraklarını kendileri için aramaya karar verdiler... Pannonya ülkesinin Romalıların otağı olduğunu söylenebilir.”	

Julian'ın Yolculuğunun Ardından Doğu Macarları

Julian'ın yolculuğunun ardından Macarların yurdu ya da rahiplerin yolculukları hakkında bilgiler içeren bazı kaynaklar karşımıza çıkmakta ve tüm bu bilgiler, kısmen de olsa Dominiken rahiplerin raporlarına dayanmaktadır (Németh 1930, 307,308). Bunlardan ilki Alman Kralı Konrad'a IV. Bela tarafından, Moğollara karşı yardım istemek için gönderilmiş bir mektuptur

(Bendefy 1936, 141). IV. Bela mektubunda Büyük Macaristan ile ilgili şu bilgileri vermektedir:

“Güçlü bir şekilde inanıyoruz ki, iradesi her şeyi kontrol eden (Tanrı), insanlığın günahlarından dolayı, kendilerine Tartar diyen bu barbar halkın bozkırdan, uzak doğudan gelen çekirgeler gibi, günümüze kadar hala ayakta kalan birkaç kale ve hisar hariç, Büyük Macaristan’ı, Bulgaristan’ı, Kumaniya’yı, Rusya’yı ve Polonya’yı ve Morovya’yı, yok etmesine izin verdi.”(Makkai ve Mezey 1960, 149) .

Julian sonrası doğudaki Macaristan’dan bahseden ve Büyük Macaristan teriminin yanı sıra Başkırt ismini kullanan ilk seyyah Plano Carpinili Johannes’dır. O, 1245 yılında Papa IV. İnoçent tarafından Moğol hakanına elçi olarak gönderilmiştir. Eserinde sunduğu bilgilere göre, Julian’ın raporunda sunulan yolu takip etmemiş, hatta yol boyunca Macarlarla karşılaştığına dair bir bilgi dahi sunmamıştır. Ancak verdiği bazı bilgilerden doğudaki Macar yurdunun, Tartarlar tarafından fethedildiğine dair bilgiler duyduğu anlaşılmaktadır (Bendefy 1936, 120). Plano Carpinili Johannes, Macarlar hakkında şu bilgileri sunmaktadır:

“Bundan sonra Bilerlere yani Büyük Bulgarya’ya yöneldiler ve orada da her tarafı yakıp yıktılar. Ondan sonra, daha da kuzeye doğru çıkarak, Bascart¹² yani Büyük Macaristan’a gidip, onları da yendiler. Bu ülkeden sonra daha kuzeye doğru ilerleyip, bu sefer Korossitlerin ülkesine geldiler... (Moğolların) egemenlikleri altına almış oldukları ülkelerin adları şunlardır: Kıtay, Nayman, Solange, Kara-Hıtay, Kuman, Tumat, Oyrat, Karanit, Uygur, Su-Moğol, Merkit, Mecrit (Kerait), Sarı Uygur, Başkırt (yani Büyük Macarlar)... “Kumaniya, kuzeyde Rusya ötesinde Mordvinler, Bilerenler veya Büyük Bulgarlar, Başkırler yani Büyük Macarlar ve Başkırlerin ötesinde Parositler ve Samogetler, Samogetlerin arkasında zikredilen ve okyanus kıyısındaki tenhalarda yaşayan it suratlılar ile sınırdadır. Güneyde ise Alanlar, Çerkezler, Hazarar, Grekler, Konstantinopol, Gürcistan, Ermenistan, Türk ülkesi, saçlarını tamamen kazıyan Burtaçlar ve ayrıca Ziclerin ülkesi ile sınırlıdır. Batısında Macaristan ve Rusya bulunur.”(Ayan 2001b, 73,89,113).

Plano Carpinili Johannes’e Moğol hakanına elçilik seyahati boyunca eşlik eden ve çevirmenliğini yapan Benedictus Polonus da “De itinere Fratrum

¹² Macarlar için kullanılan Başkırt tanımlaması farklı kaynaklarda farklı şekillerde telaffuz edilmiş ve yazılmışlardır: Baskar, Baskatur, Bashkar, Bashkatur, Baschart, Biscart, Bascart, Bashart, Bistart, Bastard, Bascard, Pascatur, Pascatir, Pascatu bkz.: Róna-Tas, András, 1999. *Hungarians and Europe in the Early Middle Ages: An Introduction to Early Hungarian History*, CEU Press, 289 – 294. Ayrıca Macar – Başkırt eşleştirmesi için bkz.: J. Nemeth, 1966, 'Ungarische Stammesnamen bei den Baschkiren', *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae*, XVI, 1-21; Gyula Németh, 1930, *A Honfoglaló Magyarország Kialakulása*. Budapest; Osman, Karatay, 2020. *Macarlar Kökleri ve Türkler*, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 84 – 104; Lewicki, T. and Káldy-Nagy, Gy., “Mađjar, Mađjaristān”, *Encyclopaedia of Islam*, Second Edition, Edited by: P. Bearman, Th. Bianquis, C.E. Bosworth, E. van Donzel, W.P. Heinrichs; V. F. Minorsky, 1970, *Hudud al-'alam. The regions of the world*, London, 317- 22

Minorum ad Tartaros” (Fransiskan Rahiplerinin Tartarlara Seyahati Üzerine) adlı kısa kroniğinde Macarlarla ilgili şu bilgileri vermektedir:

“Rusya’da sol tarafta pagan olan ve kafalarının arkasının büyük kısmını tıraş eden Mordvinler vardı, sonra pagan olan Bilerler, sonra eski Macarlar olan Başkirler, sonra köpek kafalı Sinosefali’ler, sonra küçük ve dar ağızları olan ve bu nedenle sıvı içip katı hiçbir şey yiyemeyen ve etin ve meyvenin buharını içine çeken Parocitaeler.”(Bendefy 1936, 142,143; Dawson 1955, 80,81).

Julian’ın ardıllarından bir diğeri ve en önemlisi Rubruklu Willem’dir. O, Julian’ın ikinci seyahatinden sonra (1253-1255), büyük hanın sarayına gitmiş ve Büyük Macaristan’la ilgili önemli bilgiler kaydetmiştir. Seyahatinde Moğolların kıyafetleri ile ilgili bilgi verirken Pascaut olarak isimlendirdiği Büyük Macaristan hakkında da şu ifadelere yer vermiştir:

“Rusya, Moksel, Büyük Bulgarya, Pascatu (yani Büyük Macaristan), Kırgız ülkesinden – ki bunların hepsi kuzeyde ve yoğun orman bölgelerindedir- ve onlara tabi diğer birçok kuzey topraklarından kendi dünyamızda hiç görmediğim ve kışın giydikleri birçok türden değerli kürkler gelir. (Ayan 2001a, 38; Bendefy 1936, 143; Dawson 1955, 101; Jackson 1990, 85,86)

Ardından başka bir yerde bir Macar rahip hakkında bazı bilgileri sunmaktadır:

“Sonunda eskiden rahip olan bazı Macarlar tarafından bulunduk. İçlerinden hala birçok ilahiyi ezbere söyleyebilen birine diğerleri tarafından bir Papazmış gibi davranılıyor ve ölüleri için törenler düzenlemesi için (ona) başvuruluyordu. Bir diğeri ehline dil bilgisi eğitimi almıştı, çünkü ona söylediklerimizi kelimesi kelimesine anlıyor ancak cevap veremiyordu.”(Ayan 2001a, 65; Bendefy 1936, 144; Dawson 1955, 129,130; Jackson 1990, 135).

Rubruklu Willem, Büyük Macaristan hakkında çok önemli bilgiler sunmaya devam etmiştir:

“Etil (Volga)’in ötesinde 12 günlük mesafedeyken, Yayık (Ural) adında kuzeyden, Pascatur ülkesinden, gelen ve bahsettiğim denize dökülen büyük bir nehre rastladık. Pascatur’un dili Macarlar ile aynıdır. Bunlar çobandır ve hiç şehirleri yoktur ve toprakları batıda Büyük Bulgarya ile sınırdır. Bu bölgeden kuzeyde doğuya doğru ilerlerken, başka hiçbir şehir yoktur, yani Büyük Bulgarya içinde şehir bulunan son bölgedir.”

Bu cümlelerin ardından, İsidorus’tan bilgiler sunarak eski Macaristan hakkında bilgiler vermeye devam etmektedir:

“Pascaturların bu ülkesinden, daha sonra Macarlar olacak, Hunlar gelmiştir ve bu nedenle burası Büyük Macaristan’dır. İsidorus, bunların korkunç atlarıyla Kafkas Dağları’nın arasında bulunan, İskender’in, vahşi kavimleri dışarıda tutan, setlerini aştılar, sonuç olarak Mısır’a kadar onlara vergi ödendi. Bunun dışında Fransa’ya kadar bütün ülkeleri istila etmişlerdir ki bu da bugünkü Moğollardan daha güçlü olduklarını gösterir.

Valaklar, Bulgarlar ve Vandallar da onlara bağlı idiler.”(Ayan 2001a, 66,67; Bendefy 1936, 143; Dawson 1955, 131; Jackson 1990, 138,137).

Bu çok önemli bilgilerin ardından Rubruklu Willem, kaynağı hakkında çok kritik bir detay sunmaktadır:

“Pascatur toprakları hakkında söylediklerimi, Moğolların gelmesinden önce oraya giden Dominiken rahiplerden öğrendim. O zamanlarda Müslüman komşuları Bulgarlar tarafından fethedilmişlerdi ve birçoğu Müslüman olmuştu. Geri kalanlar kroniklerden edinilebilir çünkü İstanbul’un ötesinde bulunan ve şimdi Bulgarya, Slovakya ve Slovenya adını taşıyan bu eyaletlerin, önceleri Grek eyaletleri ve Macaristan’ın ise Panonya olduğu kabul edilen bir gerçektir.”(Ayan 2001a, 67; Bendefy 1936, 143,144; Dawson 1955, 131; Jackson 1990, 139, 140).

Rubruklu Willem’in bu bilgileri aldığı rahiplerin Julian’ın seyahati sırasında geride kalan iki yoldaşı olduğunu iddia edenler olduğu gibi (Zoltán 1923, 20), Julian’ın seyahatinden sonraki yıllar içerisinde bölgeye birçok Macar rahibin gittiği bilindiğinden bu ihtimalin inkâr edilemese de kesin bir çıkarım da olamayacağını söyleyenler bulunmaktadır (Bendefy 1936, 159).

Julian’ın yolculuğundan bahseden ve Macarları İskitlere bağlayan bir diğer kaynak Sistersiyen tarikatına mensub Trois-Fontaines Manastırı’nda rahip olan Alberic’in 1232-1252 yılları arasında yazdığı ve dünyanın yaratılışından 1241 yılına kadar olan olayları ele aldığı “Chronica Albrici Monachi Trium Fontium” adlı eseridir. Albericus’un eserinde Liudprand, Sigebertus Gemblacensis ve Otto Frisingensis gibi Orta Çağ yazarlarını kaynak olarak kullanmıştır (Bendefy 1936, 144; Hóman 1925, 5,6; Latzkovits 1934, 19). O, Otto’dan aldığı bilgiler ile 893 yılında şu bilgileri vermektedir: “*Bugünlerde İskitya’dan çıkan Macar ulusu Panonya’ya yerleşti.*”

1237 yılında ise Macaristan’dan aldığı görülen bilgiler dahilinde Julian’ın yolculuğundan bahsetmektedir:

“... dört dominiken rahibi Macaristan’dan yola çıktı ve 100 gün sonra Eski Macaristan’a ulaştı. Döndüklerinde Tartarların çoktan Eski Macaristan’ı istila edip yönettiğini rapor ettiler.”(Bendefy 1936, 145; Hóman 1925, 11, 12, 16; Kristó 1995, 263,264; Latzkovits 1934, 73, 77,78).

Büyük Macaristan terimini kullanan bir diğer kişi ise Alban Manastırı rahibi Parisli Matthew’dır. 1259 yılına kadarki olayları işlediği kroniğinde, biri 1238 diğeri 1239 yılında olmak üzere Büyük Macaristan terimini iki defa kullanmaktadır. Tartarların Memleketlerinden Çıkmaları ve Kuzey Bölgeleri Tarumar Etmeleri Hakkında, 1238 yılı:

“Bu sıralarda Müslümanlar tarafından, dağın yaşlı adamı adına, Fransız kralına kuzey dağlarından canavarca ve insanlık dışı bir ırkın çıktığını ve doğunun büyük, zengin topraklarını istila ettiğini, Büyük Macaristan nüfuzunu azalttığını ve korkunç elçiler ile tehdit edici mesajlar

gönderdiğini... söyleyen özel elçiler gönderildi.” (Bendefy 1936, 145; Giles 1852a, 131; Özcan 2013, 31).

Macaristan Kralı ve Diğer Krallıklar Tatarlar Tarafından Nasıl Yenildiler, 1239 yılı: “Bu sıralarda Hıristiyan ülkeleri istila eden ve büyük katliamlar uygulayan, Büyük Macaristan’da orada burada dolanan insanlığın barbar bir ırkı Tartarlar, yenildi ve geri çekilmeye zorlandı.”(Bendefy 1936, 145; Giles 1852a, 253; Özcan 2013, 33). Parisli Matthew, ayrıca bir Macar piskoposun Paris piskoposuna yolladığı, Macar kralı tarafından gönderilen Fransisken ve Dominiken rahipler ile ilgili bazı ilginç bilgileri içeren, 1242 tarihine dayandırılan bir mektubu da eserinde sunmaktadır. Macaristanlı bir Piskoposun Paris Piskoposuna Mektubu, 1242 yılı:

“Tartarlar) önlerinden, Rusya içlerine, ikisi yakalanıp Macaristan kralına gönderilen, bazı casuslar yolladılar. Bunlar, benim gözetimimdeydi ve onlardan, size ilettiğim bazı yeni bilgiler öğrendim. Ülkelerinin nerede olduğunu sordum ve bana dağların ötesinde, Egogg isimli nehrin yanında olduğunu söylediler ve ben bu insanların Gog ve Magog olduklarına inanıyorum...Onlar hakkında kesin olarak güvenilebilecek yeni şeyler duyamıyoruz çünkü Mordvin denen ve ayırım yapmadan her şeyi katleden bir halk onlardan önce gelir; ve hiçbiri, bir adam öldürmeden ayakkabısını giymeye cesaret edemez. Macaristan kralının keşif için gönderdiği Fransiskenleri, Dominikenleri ve diğer elçileri de öldürenlerin onlar olduğuna inanıyorum...”(Bendefy 1936, 146; Giles 1852b, 449,450; Özcan 2013, 60,61).

Parisli Matthew’dan kalma 1260 tarihli “*Mappa terrae habitabilis*” isimli bir haritada da Büyük Macaristan, İskitya ve Küçük Macaristan (Panonya) arasına yerleştirilmiştir (Bendefy 1936, 146; Zoltán 1923, 22).

Julian’ın seyahatinin ardından bazı Papalık metinlerinde de doğudaki Macaristan hakkında bazı ifadeler geçmektedir. Papa IV. İnoçent, 1253 yılında doğu ülkelerine misyonerlik faaliyetleri için gönderdiği rahiplere bazı özel yetkiler sunmuş ve mektubunda anılan ülkelerin arasında “*Macarların topraklarındaki Büyük Macaristan*” ifadesi kullanılmıştır (Bendefy 1936, 148, 149; Zoltán 1923, 23).

Doğudaki Macar yurdu hakkında İskitya ve Başkir terimlerini kullanan bir diğer kişi ise 13. yüzyıl Macar kronikçisi Kézai Simon’dur. Kézai Simon, Macar kralı IV. László döneminde sarayda rahiplik görevinde bulunmuştur ve 1282 yılı civarında günümüzde hâlâ mevcut olan “*Gesta Hunnorum et Hungarorum*” adlı eserini yazmıştır. Kézai Simon’un eserin tamamının tek yazarı mı olduğu, yoksa daha eski bir Gesta’yı düzenleyip bazı eklemeler mi yaptığı günümüzde tartışılmalı bir konudur. Kézai Simon; Anonymus, Jordanes, Paulus Diaconus ve Godefridus Viterbiensis’in eserlerinden faydalanmasının yanı sıra Macar kralı V. István döneminde (1170-72) Üstat Ákos tarafından yazıldığı ileri sürülen günümüzde kayıp bir Gesta’dan alıntılar da yapmıştır (Veszprémy ve Schaer 1999, XXII-XXIV). Mályusz Elemér, Üstat Ákos’un 1235’de IV. Béla’nın taç

giyme töreninde mevcut bulunduğunu belirtmekte (Mályusz 1971, 118) ve Attila Zsoldos, onun 1235-1244 yılları arasında Peşt'te piskopos vekilliği görevini yaptığını ve ardından IV. Béla'nın saray papazlığı görevini üstlendiğini, 1248-1261 yıllarında IV. Béla'nın eşi kraliçe Laszkarisz Mária'nın danışmanlığını yaptığını bildirmektedir (Zsoldos 2011, 115). György Gyöffy de Kézai Simon'un, V. István döneminde yazılan Üstat Ákos'un eserini düzenleyerek kendi eserini oluşturduğunu ileri sürmektedir. O, Üstat Ákos'un Moğol istilası öncesinde Peşt'de bir kilise rahibiymiş, Moğol istilası sonrası kraliçenin danışmanı olduğundan, sarayda ve Peşt Dominiken Manastırı'nda üstlendiği görevleri sırasında IV. Béla tarafından gönderilen Dominikenlerin keşifleri hakkındaki haberleri duymuş olabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle Kézai Simon, eserinde Macarların yurdunu tekrar gözden geçirerek İskitya tanımlamasını, Anonymus'un Dentumoger terimini Dentia ve Mogoria olarak ayırıp bunlara ayrıca Barsatia'yı da ekleyerek genişletmiş olmalıdır. György Gyöffy, Kézai Simon'un Macarların vatanını günümüzdeki Başkurdistan ile aynı yer olarak ele aldığını ve bu tanımlamanın da Julian'ın keşfinden öncesine götürülemediğini ifade etmektedir (Gyöffy 1986, 35,36). Kézai Simon, eserinde Macarları Yasef'in torunu Nemrud'un oğlu Hunor ve Magor soyundan Hunlar ile bağlamış ve şu bilgileri sunmuştur:

“...sonunda Tufandan sonra Sam, Ham ve Yafes'ten yetmiş iki millet geldi: yirmi ikisi Sam'den, otuz üçü Ham'den ve on yedisi Yasef'den.... Yasef'in soyu Thana'nın oğlu dev Menrot (Nemrut)...Dillerin karışımından sonra dev, şu an Fars olarak adlandırılan Havilah topraklarına girdi ve burada karısı Eneth'ten Hunor ve Magor adında iki oğlu oldu. Hunlar ya da Macarlar, işte bunlardan soylarını almaktadır... Bir gün Meotis Bataklıkları'na avlanmak için gittiklerinde kırlarda bir dişi geyik ile karşılaştılar. Onu takip ettiklerinde, önlerinden kaçtı. Sonra gözlerinin önünde kayboldu ve ne kadar ararlarsa arasınlar onu bulamadılar. Ancak bu bataklıkta dolanırken bu toprakların sığır otlatmak için uygun olduğunu gördüler. Sonra babalarına geri döndüler ve iznini aldıktan sonra tüm eşyalarını alıp Meotis Bataklıkları'nda yaşamaya gittiler...Alanların prensi Dula'nın da iki kızı kaçırılanlar çocuklar arasındaydı. Hunor, biri ile evlendi ve Mogor, diğeri ile ve Hunlar, soylarını bu kadınlara borçludurlar. Ve bataklıkta kaldıkça, çok güçlü bir halk oldular ve toprak onları barındırmak ve beslemek için yeterince büyük değildi. Bu nedenle İskitya'ya gözcüler yolladılar ve İskitya'nın keşfinden sonra çocukları ve sığırları ile birlikte oraya gidip yerleşmeye kadar verdiler... İskitya diyarının aslında tek bir sınırı var ama yönetsel olarak Barsaita, Dencia ve Mogoria adıyla üç krallığa ayrılmıştır. Ayrıca burasının, çok önceleri İskitya fethedildiğinde Hunor ve Magor'un oğulları arasında paylaşılan, 108 aileyi temsil eden 108 bölgesi vardır. Saf Macar ulusu, sadece bu 108 aileden gelir, daha fazlasından değil.”(Veszprémy ve Schaer 1999, 9-25).

Barsaita, Başkir toprakları için kullanılmışken Dencia ve Mogoria isimlerinin kaynağı muhtemelen Anonymus'un eseri Bölüm 1'deki Dentumoger terimidir (Gyöffy 1986, 35,36; Veszprémy ve Schaer 1999, dipnot. 2).

1288 yılına gelindiğinde ise Papa IV. Nicholas, bir mektubunda isimlendirdiği ülkeler arasında Büyük Macaristan ifadesine yer vermiştir:

“İncilin ışığını ilkel insanlara ulaştırmak sadece Fransiskenlerin değil ayrıca Dominikenlerin de zorunlu bir görevidir: çünkü Roma'nın Kutsal Papasının ilahi kelimelerin, Araplara...Mordvinlere, Tatarlara, Büyük Macaristan Macarlarına... ve sürüden ayrı bölgelerde, doğudaki çok uzaklardaki insanlara bildirme görevini emanet ettiği havariyel mektuplar bulunduğu için...”(Bendefy 1936, 149; Zoltán 1923, 23).

Doğudaki Macarlardan son bahseden metin ise 1329 yılında Papa XXII. John'un mektubudur:

“Bana Asya Macarlarının, Malchaytların ve Alanların sağlam dindarlığının büyük ihtişamını bildirdiler...Bunların arasında Macarların kraliyet soyundan gelen Jeretány bizden (Papa) bir Katolik önder göndermemizi istedi.”(Bendefy 1936, 151; Zoltán 1923, 24).

Julian'ın yolculuğunun ardından doğudaki Macar yurdu ile ilgili verilen bilgileri özet olarak bir tabloda sunmak, bu konuda daha net bir görüş ortaya sunacaktır.¹³

IV. Bela'nın Mektubu:	Plano Carpinili Johannes:	Benedictus Polonus:
“Güçlü bir şekilde inanıyoruz ki, iradesi her şeyi kontrol eden Tanrı, insanlığın günahlarından dolayı, kendilerine Tartar diyen bu barbar halkın bozkırdan, uzak doğudan gelen çekirgeler gibi, günümüze kadar hala ayakta kalan birkaç kale ve hisar hariç, Büyük Macaristanı, Bulgaristanı, Kumaniyayı, Rusyayı ve Polonyayı ve Morovya'yı, yok etmesine izin verdi	“...kuzeye doğru çıkarak, Bascart yani Büyük Macaristan'a gidip, onları da yendiler... (Moğolların) egemenlikleri altına almış oldukları ülkelerin adları şunlardır: Kutay, Nayman, Solange, Kara-Hitay, Kuman, Tumat, Oyrat, Karanit, Uygur, Su-Moğol, Merkit, Mecrit (Kerait), Sarı Uygur, Başkirt (yani Büyük Macarlar) ... Kumaniya, kuzeyde Rusya ötesinde Mordvinler, Bilerenler veya Büyük Bulgarlar, Başkirtler yani Büyük Macarlar ...	“Rusya'da sol tarafta pagan olan ve kafalarının arkasının büyük kısmını tıraş eden Mordvinler vardı, sonra pagan olan Bylerler, sonra eski Macarlar olan Başkirtler, sonra köpek kafalı Sinosefali'ler, sonra küçük ve dar ağızları olan ve bu nedenle sıvı içip katı hiçbir şey yiyemeyen ve etin ve meyvenin buharını içine çeken Parocitaeler
Rubruklu Willem:		
Bunlar onlara Rusya, Moksel, Büyük Bulgarya, Pascatu yani Büyük Macaristan, Kırgız ülkesinden gelir ... Volga'dan ayrıldıktan on iki gün sonra, adı Yayık (Ural) olan büyük bir nehre rastladık. Kuzeyden Pascatur ülkesinden gelir ve aynı denize (Hazar) dökülür. Pascaturlar ve Macarlar aynı dili konuşurlar. Bunlar yerleşimi olmayan göçebelilerdir. Ülkelerinin batısında Büyük Bulgarya bulunur...Pascaturların ülkesinden daha sonra Macarlar olarak adlandırılan Hunlar gelmiştir. Bu nedenle buraya Büyük Macaristan da		

¹³ Tabloda verilen bilgiler metin içerisinde yukarıda kaynakları ile verildiğinden dolayı tablo için ayrı bir kaynak listesi sunulmamıştır.

<p>denir. İsidorus, bunların çevik atlarıyla ormanları aştıklarını ve İskender'in vahşi kavimlerin Kafkas Dağları'nı geçmelerini önlemek istediğini belirtir ...Pascatur toprakları hakkında burada yazdıklarını, Moğolların bu ülkeye gelmesinden önce oraya giden Dominikenlerden biliyorum... Macaristan ise önce Panonya idi</p>		
<p>Alberic:</p> <p>"Bugünlerde İskitya'dan çıkan Macar ulusu Panonya'ya yerleşti... ..dört dominiken rahibi Macaristan'dan yola çıktı ve 100 gün sonra Eski Macaristan'a ulaştı. Döndüklerinde, Tartarların çoktan Eski Macaristan'ı istila edip yönettiğini rapor ettiler</p>	<p>Parisli Matthew:</p> <p>...Büyük Macaristan nüfuzunu azalttığını ve korkunç elçiler ile tehdit edici mesajlar gönderdiğini... söyleyen özel elçiler gönderildi... Bu sıralarda Hristiyan ülkeleri istila eden ve büyük katliamlar uygulayan, Büyük Macaristan'da orada burada dolanan insanlığın barbar bir ırkı Tartarlar...</p>	<p>Mappa terrae habitabilis: "Harita üzerinde Büyük Macaristan, İskitya ve Küçük Macaristan (Panonya) arasına yerleştirilmiştir." Sicia Polonia Maior hungaria Austria Minor hungaria Duringia</p>
<p>Kézai Simon:</p> <p>Yasef'in soyu Thana'nın oğlu dev Menrot (Nemrut)... karısı Eneht'ten Hunor ve Magor adında iki oğlu oldu. Hunlar ya da Macarlar işte bunlardan soylarını almaktadır... Bir gün Meotis Bataklıkları'na avlanmak için gittikleri o gün kırlarda bir dişi geyik ile karşılaştılar. Onu takip ettiklerinde, önlerinden kaçtı... Ancak bu bataklıkta dolarken bu toprakların sığır otlatmak için uygun olduğunu gördüler. Sonra babalarına geri döndüler ve iznini aldıkları sonra tüm eşyalarını alıp Meotis Bataklıkları'nda yaşamaya gittiler...Alanların prensi Dula'nın da iki kızları kaçırılanlar çocuklar arasındaydı. Hunor biri ile evlendi ve Mogor diğeri ile ve Hunlar soylarını bu kadınlara borçludurlar. Ve bataklıkta kaldıkça, çok güçlü bir halk oldular ve toprak onları barındırmak ve beslemek için yeterince büyük değildi. Bu nedenle İskitya'ya gözcüler yolladılar ve İskitya'nun keşfinden sonra çocukları ve sığırları ile birlikte oraya gidip yerleşmeye kadar verdiler... İskitya diyarının aslında tek bir sınırı var ama yönetsel olarak Barsaita, Dencia ve Mogoria adıyla üç krallığa ayrılmıştır. Ayrıca burasının, çok önceleri İskitya fethedildiğinde Hunor ve Magor'un oğulları arasında paylaşılan 108 aileyi temsil eden 108 bölgesi vardır. Saf Macar ulusu sadece bu 108 aileden gelir daha fazlasından değil...</p>		
<p>Papa IV. Nicholas</p> <p>... çünkü Roma'nın Kutsal Papasının ilahi kelimelerin Araplara...Mordvinlere, Tatarlara, Büyük Macaristan Macarlarına... ve süürden ayrı bölgelerde, doğudaki çok uzaklardaki insanlara bildirme görevini emanet ettiği havarisel mektuplar bulunduğu için</p>	<p>Papa XXII. John</p> <p>Bana Asya Macarlarının, Malchaytların ve Alanların sağlam dindarlığının büyük ihtişamını bildirdiler...Bunların arasında Macarların kraliyet soyundan gelen Jeretány bizden (Papa) bir Katolik önder göndermemizi istedi</p>	

Sonuç

Metinlerin incelenmesi sonucunda Eski ve Yeni, Büyük ve Küçük iki Macaristan ifadesini kullanan ilk kaynaklar Godefridus ve Vincentius'tur. Ancak Eski Macaristan, Büyük Macaristan düşüncesinin kökeninin çok daha eskilere dayandığı anlaşılmaktadır. Bunun, aslında Latin literatüründe Got, Hun, Avar ve Macarların tek bir halk olarak algılanmasından kaynaklandığı ve bu halkların kökeni hakkında bilgilerin, kronikçiler tarafından, yüzyıllarca

bir önceki kaynaklardan alıntılar yapılarak söz konusu halkların tarihleri hususunda kullanıldığı ifade edilebilir. Macarlar, Latin dünyasının aksine Araplar ile daha çok irtibatta bulunmuş, ticaret bağlarını sürdürmüştür. Macaristan'da, Julian'ın seyahatine kadar Müslüman toplulukları mevcut bulunmuş, bunlardan bazıları doğudaki Müslümanlar ile iletişim içerisine girmiş hatta Müslüman savaşçılar, Macar ordusunun hizmetine dahi alınmıştır. Doğu ile tüm bu bağlantılara rağmen Macar kronikçiler, Macarların kökeni noktasında Latin literatürünü benimsemeyi tercih etmiş görünmektedir. Metinlerin incelenmesi sonucunda, bu kaynaklarda doğudan gelen halkların (İskit, Got, Hun, Avar, Macar) *İskitya'da / Meotias'da / geçilemeyen bataklık bölgede* yaşadıkları öğrenilmektedir. Kimi kaynakta Büyük İskender tarafından hapsedildiğinden, kimi kaynakta da bataklıkların geçilmez olduğundan dolayı bu bölgede uzun süre yaşadığından bahsedilen bu halk, nüfus çokluğundan dolayı yeni yerler aramak amacıyla Meotias'dan çıkmıştır. Ayrıca bazı kaynaklarda bu yolculuğa bir geyiğin önderlik ettiği ifade edilmiş, nihayetinde de Panonya'ya yerleşmişlerdir. Macarların kökenleri de Yafes oğlu Magog'a bağlanmakta ve bu soyun devamı Attila, Hunların atası olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Richardus'un raporunda bahsettiği doğudaki Macarlar ile ilgili bilgileri bulduklarını iddia ettiği "Macar tarihi" ifadesinin, hangi kaynaklar olduğu metinde belirtilmese de bunun, Anonymus'un Gestası olduğu düşünüldüğü gibi, ondan öncesinde yazılan ve günümüzde kayıp olan daha eski bir gestanın da olabileceği öne sürülmekte; tüm bu yazılı metinlerin yanı sıra, sözel hafızadaki bilgilerin de bu yolculuğa rehberlik ettiği belirtilmektedir. Richardus'un "*toprakların kalabalığı kaldıramadığı için insanları ile birlikte yedi liderin göçtüğü*" ve "*Romalıların otlakları*" ifadelerinin, Anonymus'tan alındığı da net olarak görülebilmektedir.

Julian'ın ön plana getirdiği bu Büyük Macaristan tezi, kendisinden sonra da Plano Carpinili Johannes, Rubruklu Willem gibi önemli seyyahların raporlarında, bazı Papalık metinlerinde, Kézai Simon gibi Macar kronikçilerin eserlerinde de yer edinmiştir. Julian sonrası doğudaki Macar yurdu ile ilgili bilgilerde artık coğrafi olarak daha net tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. İslam kaynaklarının yanı sıra Latin literatüründeki tanımlamalarda da Macarlardan Başkir ve doğudaki Macar yurdundan da Başkir toprakları olarak bahsedilmektedir. Bu bilgiler içerisinde Baskir, Bascart, Pascatur, Barsaita gibi terimlerin kullanıldığı ve Doğu Macarlarının Başkirler ile özdeşleştirildiği anlaşılmaktadır. Doğudaki Macarların yurtları ile ilgili yukarıda verilen terimlerin yanı sıra, orijinal anlamında "Büyük Macaristan" ifadesinin de kullanıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca bu bilgilerin, Rubruklu Willem'in açıkça ifade ettiği gibi Julian ve Dominiken rahiplerin keşiflerinden öğrenildiği görülebilmekte ve bu tanımlamalarda Julian'ın öncüllüğü ortaya çıkmaktadır. Tüm bu veriler ışığında, Latin literatüründeki Başkir – Macar

eşleştirilmesi ve Büyük Macaristan'ın coğrafi konum olarak günümüz Başkurdistan olarak tanımlanması, Julian'ın keşifleri sonucunda ortaya çıkmış olduğu söylenebilmektedir.

Kaynakça

- Ayan, Ergin. 2001a. *Moğolların Büyük Hanı'na Seyahat: 13. Yüzyılda İstanbul'dan Karakurum'a Yolculuk: Wilhelm von Rubruk*. İstanbul: Ayışığı Kitapları.
- . 2001b. *Plano Carpini'nin Mogolistan Seyahatnamesi*. Trabzon: Derya Kitapevi.
- Bachrach, Bernard S., ve David S. Bachrach. 2014. *Deeds of the Saxons*. Washington, D.C.: Catholic University of America Press.
- Bendefy, László. 1936. *Az ismeretlen Juliánusz: A legelső magyar ázsiautató életrajza és kritikai méltatása*. Budapest: Stephaneum Nyomda.
- Berend, Nora, József Laszlovszky, ve Béla Zsolt Szakács. 2007. "The Kingdom of Hungary". İçinde *Christianization and the Rise of Christian Monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus' c.900-1200*, ed. Nora Berend. Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- Bowlus, Charles R. 1995. *Franks, Moravians, and Magyars: The Struggle for the Middle Danube, 788-907*. University of Pennsylvania Press.
- Cholnoky, Jenő. 1935. "Julianus Barát". *Turán* (18): 8-15.
- Czeglédy, Károly. 1943. "Magna Hungaria". *Századok* (77): 277-306.
- Dawson, Christopher. 1955. *The Mongol Mission*. New York: Sheedd and Ward.
- Erdélyi, László. 1902. 1 *A Pannonhalmi Szent-Benedek-Rend története :a Magyar kereszténység, királyság és Benczés-Rend fönnállásának kilencszázados emlékére*. Stephaneum, A Szent-István-Társulat Nyomdája: Budapest :
- Giles, John Allen. 1852a. 1 *Matthew Paris's English History : From the Year 1235 to 1273*. London: H.G. Bohn.
- . 1852b. 3 *Matthew Paris's English History : From the Year 1235 to 1273*. London: : H.G. Bohn.
- Györffy, György. 1986. "Napkelet Fölfedezése". İçinde *Julianus barát és napkelet fölfedezése*, ed. György Györffy ve Izabella Gy Ruitz. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 7-57.
- . 1988. *Anonymus: Rejtély avagy történeti forrás*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Hóman Bálint. 1925. *A Szent László-kori Gesta Ungarorum és XII-XIII. Századi Leszármazói*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- Jackson, Peter. 1990. *The Mission of Friar William of Rubruck: His Journey to The Court of the Great Khan Möngke, 1253-1255*. London: The Hakluyt Society.
- Justin. 1994. *Epitome of the Philippic History Of Pompeius Trogus*. Atlanta: Oxford University Press.
- Kristó, Gyula, ed. 1995. *A honfoglalás korának írott forrásai*. Szeged: Szegedi Középkorász Műhely.
- . 1998. *Magyarország története 895-1301*. Budapest: Osiris Kiadó.
- . 2003. *Nem magyar népek a középkori Magyarországon*. Budapest: Lucidus.

- Latzkovits, László. 1934. *Alberik világrónikájának magyar adatai: Forrástanulmány*. Szeged.
- Macartney, C. A. 1951. *Studies on the Earliest Hungarian Historical Sources, VI-VII*. Oxford: Basil Blackwell.
- . 1953. *The Medieval Hungarian Historians: A Critical and Analytical Guide*. Cambridge University Press.
- MacLean, Simon, ed. 2009. *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe: The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*. Manchester: Manchester University Press.
- Makkai, László, ve László Mezey. 1960. *Árpád-kori és Anjou-kori levelek: XI-XIV. század*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Mályusz, Elemér. 1971. *Az V. István-kori gesta*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Moravcsik, Gyula. 1967. *Constantine Porphyrogenitus de Administrando Imperio*. Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies.
- Németh, Gyula. 1930. *A Honfoglaló Magyarság Kialakulása*. Budapest: Hornyászkó Viktor R.-T. M. K. Udv. Könyvnyomda.
- Otto of Freising. 2002. *The Two Cities; a Chronicle of Universal History to the Year 1146 A.D.* ed. Charles Mierow. New York: Columbia University Press.
- Özcan, Altay Tayfun. 2013. “Chronica Maiora'da Moğollara Dair Kayıtlar”. *Tarih Okulu Dergisi* (XVI): 23-77.
- Pal, Engel. 2001. *Realm of St. Stephen: A History of Medieval Hungary, 895-1526*. London ; New York: I.B.Tauris.
- Paul the Deacon. 2003. *History of the Lombards*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Rady, Martyn, ve László Veszprémy, ed. 2010. *Anonymus and Master Roger*. Central European University Press.
- Szabó Károly. 1861. *Rogierius mester, váradı kanonok Sıralmas éneke Magyarországnak IV-dik Béla király idejében a tatárok által történt romlásáról*. Pest: Ráth.
- Şeşen, Ramazan. 2020. *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- The Annals of St-Bertin:Ninth-Century Histories I*. 1991. Manchester: MUP.
- Veszprémy, László, ve Frank Schaer, ed. 1999. *Simon Kézai, Gesta Hungarorum: The Deeds of the Hungarians*. New York: Central European University Press.
- Zoltán Gombocz. 1923. “A magyar őshaza és a nemzeti hagyomány (II.)”. *Nyelvtudományi Közlemények* (46): 1-33.
- Zsoldos, Attila. 2011. *Magyarország világi archontológiája 1000-1301*. Budapest: História-MTA Történettudományi Intézete.

EK:

Papa IX. Gregory Zamanında Rahip Richardus Tarafından Edinilen Büyük Macaristan'daki Olaylar Hakkında¹⁴

(1) Hıristiyan Macarların Tarihinde, artık toprakları kalabalığı kaldıramadığı için insanları ile birlikte yaşayabilecekleri bir yer bulmak amacıyla yedi liderin göçtüğü ikinci bir Büyük Macaristan'ı buldular. Birçok ülkeden geçip ve onları yok ettikten sonra, sonunda şu an Macaristan, o zamanlar ise Romanın otlakları olarak adlandırılan topraklara geldiler. Diğer yerlerin arasından burayı, üzerinde yaşayan halkları fethederek, kendilerine yerleşim yeri olarak seçtiler. Burada da sonunda ilk kralımız Aziz István, onları Hıristiyan inancına sevk etti; onların soyları Macarlar ise bugünkü paganlar gibi inançsızlık içinde kaldılar

Bunları Macar Tarihi'nde bulmaları üzerine Dominiken rahipler, Macar Tarihi'nde buldukları, atalarının geldiği bu Macarlara inançsızlık içerisinde hata yaptıkları için üzüldüler. Bu nedenle, dört arkadaşı onları nerede olursa olsun Tanrı'nın yardımıyla bulmaları için gönderdiler. Eskilerin yazdıklarından tek bildikleri (onların) doğuda yaşadıklarıydı, ama nerede olduklarına dair bir fikirleri yoktu.

Gönderilen bu keşişler, denizde ve karada maruz kaldıkları pek çok zorluktan sonra onları(Macarları) üç yıl boyunca aradılar ama yollardaki pek çok tehlikeden dolayı Otto adında, bir tüccar gibi davranarak seyahat eden bir rahip dışında onların izlerini bulmayı başaramadılar. O, bir pagan ülkesinde dilini (Macarca) konuşan bazı insaları buldu ve bunların aracılığıyla hangi bölgede yaşadıklarını öğrendi ama bölgelerine gitmedi. Kendisi ile birlikte geri gidip onların arasında Hıristiyan inancı telkin edecek kardeşleri yanına almak için Macaristan'a geri döndü. Ancak, (O) pek çok zorluğun sonucunda, dönüşünün sekizinci gününde, onları (Macarları) bulmanın tüm yollarını anlattıktan sonra İsa'ya göçtü.

(2) Ve inançsızları döndürmeyi arzulayan Dominiken kardeşler, tekrar dört kardeşi sözü edilen bu halkı aramaları için gönderdiler. Kardeşlerinin kutsamasını aldılar, kilise kıyafetlerini dünyevi kıyafetler ile değiştirdiler, saçlarını ve sakallarını pagan usüllerine göre uzattılar ve bugünkü Macar kralı Bela'nın maiyetinde ve masraflarının kendisi tarafından karşılanması ile Asen (II. İvan Asen) yönetimindeki Bulgaristan ve Romanya üzerinden Konstantinopolis'e ulaştılar. Orada denize açıldılar ve otuz üç gün sonra, prensin ve halkının kendilerini Hıristiyan olarak andıkları, Yunan harfleriyle yazan ve rahiplerinin Yunan olduğu Zikiá (Scythia) olarak adlandırılan bölgeye, Matrica şehrine vardılar. Bu prensin yüz eşinin olduğu söyleniyor. Erkekler saçlarını tamamen kazıyor ve sakallarını süslü bir şekilde uzatıyorlar; asalet simgesi olarak sol kulaklarının üzerinde kısa bir saç bırakan ve geri kalan saçlarının tamamını kazıyan asilleri hariç. Burada seyahat arkadaşı beklentisiyle

¹⁴ Györffy, György. 1986. "A Julianus első útjáról készült jelentés 1237-ből". *Julianus barát és napkelet fölfedezése*, ed. György Györffy ve Izabella Gy Ruitz. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 61-70; Julian'ın iki seyahatinin de raporlarının Türkçe'ye çevirisi için bkz: Altay Tayfun Özcan 2020. *Moğollar Avrupa'da, Moğolların Avrupa Seferinin Üç Tanığı*, İstanbul, Kronik, 49-85.

elli gün kaldılar. Ve Tanrı, onlara kralın yüz eşinin arasında en yücesi olan hanımefendiyi bahşetti, öyle ki (hanımefendi), onları muhteşem bir sevgiyle kucakladı ve tüm ihtiyaçlarını karşıladı.

Bahsi geçen hanımefendinin tavsiyesi ve yardımıyla birlikte buradan yola devam ettiler ve on üç günde, ne bir evin ne de bir insanın bulunduğu çöly geçtiler. Burada, Alania olarak anılan, Hristiyanlar ve paganların karışık olarak yaşadığı topraklara geldiler. (Burada) Ne kadar çok köy varsa o kadar çok prens var ve bunların hiçbirisi kendisini diğerlerine tabi olarak görmemez. Prenslerin ve köylerin arasında bitmeyen bir savaş vardır. Ekin zamanı köydeki tüm erkekler, silahlarıyla birlikte tarlaya giderler ve ekin de hep birlikte toplanır. Bölgenin enine boyuna her yerinde bunu böyle yaparlar ve köyün dışında ne yaparlarsa yapsınlar, ister odun toplansınlar ister başka bir şey yapsınlar, hep birlikte silahlı olarak giderler. Az bir kişi ile birlikte, pazar günü sabahtan akşama olan vakit hariç, köyden canlarını tehlikeye atmadan, tüm hafta çıkamazlar. Buna o kadar saygı gösteriliyor ki bu zamanda ne kötülük yapmış olursa olsun, ne kadar çok düşmanı olursa olsun, ailesini öldürdükleri ya da kendisine karşı suç işledikleri kişiler arasında, silahlı ya da değil, güvenle dolaşabilirler. Burada, kendilerine Hristiyan diyenler, içerisinde farenin öldüğü ya da içinden bir köpeğin yediği bir kaptan, bir rahip bunu kutsamadan içmez ya da yemezler ve tersini kim yaparsa yapsın Hristiyanlıktan çıkarılırlar. Diğer taraftan, eğer içlerinden birisi herhangi bir sebepten dolayı bir adamı öldürürse, bunu ne kınarlar ne de kutsarlar, çünkü onlar arasında öldürmek önemsenmez. Haç ise o kadar saygı görür ki ister oralı ister yabancı olsun, üzerlerine hiçbir şey alamayan fakirler, bayraklarının yanına bir haç koyup onu taşırsa, Hristiyan ve paganların arasında her zaman aynı şekilde (güvenle) dolaşabilirler.

Buradan itibaren, kardeşler, bu civarda yaşadıkları söylenen Tartarlardan korkularından dolayı, diğer kardeşlerini yolculuğa devam etmeye ikna edemediler. Bu nedenle, araladından ikisi geri döndü ve ikisi bu bölgede kaldı; zira burada büyük ihtiyaç içerisinde, ne ekmek yedikleri ne de sudan başka bir şey içtikleri altı ay süreyle kaldılar. Kutsal kardeşlerden birisi, kaşık ve diğer şeyler hazırladı; bazen kendilerine sunulan ve onları sadece çok az şekilde idame edebilecek darı için. Bu nedenle, aralarından iki kişiyi satmaya karar verdiler ki böylece diğerleri yolculuklarına devam edebilsinler diye, ama ne toprak sürmeyi ne de buğday öğütmeyi bildiklerinden, hiçbir alıcı bulamadılar. Bu yüzden, ihtiyaçların zorlamasından dolayı, iki tanesi Macaristan'a geri döndü ve diğer ikisi, başladıkları yolculuklarını sonlandırmak istemediklerinden dolayı orada kaldılar.

(3) Sonunda onlar, birkaç paganın grubunda bozkır sahrasında, külün altında pişmiş ve o kadar küçük olduğu için beş günde doymadan yedikleri ekmek dışında başka hiçbir şey yemedikleri otuz yedi gün boyunca yol aldılar. Sağlıklı ama güçsüz olan rahip, büyük çaba ve acı içerisinde olan arkadaşını bozkırdan sevinçle çıkardı; ve kendisinden çok onun (diğer kardeş) için üzülen hasta kardeş, kendisiyle ilgilinmesinden dolayı Tanrının işini ihmal eder diye, ona sık sık kendisini ölü ya da işe yaramaz, bir ağaç gibi arkada bırakmasını söyledi. Ancak o, bu düşünceyi kabul etmedi ve ölümüne kadar yolda onunla ilgilendi. Paraları olduğunu düşündükleri için, pagan yoldaşları, onları neredeyse öldürüp üstlerini arayacaklardı.

Ve hiçbir yol ya da patika olmadan devam ettiler, otuz yedinci günde Veda olarak adlandırılan Bundaz kentine, Muhammedilerin topraklarına geldiler. Orada kalabilecekleri hiçbir yer bulamadılar, yağmurun ve soğğun altında durmak zorunda kaldılar. Ve gün boyunca sağlıklı olan rahip, şehirde kendisi ve hasta yol arkadaşı için yiyecek dilendi ve özellikle de Hıristiyan olduğunu bildiğinden kendisine yardım ettiği için mutlu olan şehrin yöneticisinden su ve daha başka şeyler aldı, çünkü hem kendisi hem de halkı açıkca yakında Hıristiyanlığı kabul edip, Roma kilisesine tabi olmaları gerektiğini söylüyordu. Buradan, Gerhardus adlı hasta rahibin Tanrıya göçtüğü ve orada gömüldüğü, kendilerini kabul eden bir Muhammedinin evinin yer aldığı başka bir şehre gittiler.

Sonra yalnız kalan kardeş Julian, nasıl ilerleyeceğini bilmediğinden Büyük Bulgaristan'a gitmek için hazırlanan bir Muhammedi din adamının ve eşinin hizmetgari oldu ve buraya geldi. Büyük Bulgaristan, zengin şehirleriyle birlikte büyük ve engin bir ülkedir, ama hepsi paganlar. Bu ülkede açıkca yakında Hıristiyan olacaklarını ve Roma Kilisesine bağlanacaklarını, ama gününü bilmediklerini söylerler çünkü atalarından böyle duymuşlardır.

Elli bin savaşı çıkarabildiği söylenen ülkenin büyük şehirlerinden birinde kardeş Julian, aradığı topraklardan gelen ve bu bölgedeki bir adam ile evlenmiş bir Macar kadını buldu. O (kadın), aradığı Macarlara giden yolu açıkladı ve aradığı Macarları iki günlük yürüme mesafesinde bulacağını söyledi. Böyle de oldu.

(4) (O), onları Büyük Ethyl Irmağı kenarında buldu. Onu gören ve Hıristiyan olduğunu anlayanlar gelişinden çok mutlu oldular. Evlerinde ve köylerinde etrafını sarıp Hırsitiyan kardeşlerinin ülkeleri ve kralları hakkında derinlemesine ona soru sordular. Din konusunda ya da başka şeyler, ne söylediye onu dikkatle dinlediler, çünkü dilleri tamamen Macarcaydı ve onlar onu, o da onları anladı. Tanrı bilgisi olmayan ama idollere de tapmayan ama hayvanlar gibi yaşayan pagandılar. Toprakları ekmiyorlar, at eti, kurt eti ve benzerlerini yiyorlar, kısrak sütü ve kanı içiyorlar. Atları ve silahları boldu ve savaşta çok cesurdular. Kendilerinden geldikleri Macarları sözlü geleneklerinden dolayı biliyorlardı ama nerede olduklarını hakkında bilgileri yoktu.

Tartar halkı onların hemen yanındaydı, ama onlarla savaşa tutuşan Tartarlar savaşta onları yenemedi ve hatta ilk savaşta yenildiler. Bu yüzden, onları kendilerine yoldaş ve silah arkadaşı olarak karşıladılar, böylece on beş bölgeyi birlikte yok ettiler. Macarların bu topraklarında bahsi geçen kardeş (Julian), Tartarları ve Tartarların liderinin Macarca, Rusça, Kunca, Almanca, Saracen dili (muhtemelen Arapça) ve Tartarca konuşan elçisi ile karşılaştı. O (elçi), buraya beş günlük mesafede olan Tartar ordusunu Almanya'ya karşı sefere hazırlandığını ama Farları yenmesi için gönderilen başka bir ordunun dönmesini beklediklerini söyledi. Ayrıca Tartarların topraklarının ötesinde, kafaları o kadar büyük ki vücutlarına hiçbir şekilde uymayan, tüm insan ırkından daha büyük ve uzun bir halkın yaşadığını söyledi. Bu halk, kendi topraklarından çıkıp kendilerine direnen herkesle savaşmak ve boyun eğdirebildikleri her ülkeyi yıkmak istiyor.

(5) Bunları öğrenen kardeş, Macarların (kendisinden) kalmasını istemelerine rağmen, iki nedenden ötürü bu istekleri kabul etmedi. İlki, eğer pagan krallıklarındakiler ve Hıristiyan Macarlar ile buradakiler (pagan Macarlar) arasındaki

Rusyadakiler, onların (pagan Macarların) Katolik inanca döndürülceklerini duyarlarsa bundan rahatsız olurlar ve eğer bunda başarılı olurlarsa (Katolik inanca döndürmede) Hıristiyanlıkta birleşirler ve aradaki tüm ülkeleri fethederler korkusu ile belki de tüm yolları kapatırlar. İkinci olarak, eğer yakında hasta olur ya da ölürse, tüm çabaları boşa gider ve ne o başarılı olabilir ne de Macar rahipler bu insanların (pagan Macaraların) nerede olduğunu bilebilirler. Bu nedenle geri dönmek istediğinde, bu Macarlar ona daha hızlı seyahet edebileceği başka bir yol öğretiler. Vaftizci Aziz Yuhanna gününden üç gün önce yola çıktı ve birkaç gün mola vererek, suda ve karada yol alarak, Rusya ve Polonya'yı at üzerinde geçmesine rağmen, İsa'nın doğum gününden sonra ikinci günde Macaristan'ın kapılarına ulaştı.

Bahsi geçen Macaristan'dan dönüşü sırasında, Mordivinlerin ülkesini ırmak üzerinden on beş günde geçti. Onlar, pagandılar ve o kadar zalimlerdi ki pek çok kişiyi öldürmeyen insanı önemsemiyorlar. Ve bir yola çıktıklarında, kestikleri kafaları önlerinde taşıyorlar ve ne kadar çok kafa taşırlarsa o kadar çok onurları artırıyor. İnsan kafasından kupa yaparlar ve ondan zevkle içerler. Bir adam öldürmeyenin evlenmesine bile izin verilmez. Kahinlerden Hıristiyan olmaları gerektiğini öğrenenler, Rus topraklarındaki komşuları Büyük Lodoméria¹⁵ prensine kendilerini vaftiz edecek rahipler göndermeleri için adamlar yolladılar, ama o, şöyle cevapladı: Bunu yapmak benim işim değil, bu Roma Papa'sının işidir, Roma Kilisesinin öğretilerini kabul etmek ve ona itaat etmek zorunda olduğumuz vakit yaklaştığı için.

ПОИСК БРАТЬЕВ, ОСТАВШИХСЯ В ПАМЯТИ: ПУТЕШЕСТВИЕ МОНАХА ЮЛИАНА В ВЕЛИКУЮ ВЕНГРИЮ

АННОТАЦИЯ

Группа Угорских племен, оставив позади родной Урал, направилась на юг в сторону степей и лесов, и добрались до земель нынешнего Башкортостана. Именно здесь обосновались предки венгров. В 600 г. предки венгров из окрестностей реки Дона направились на запад вдоль северного побережья Черного моря. В период 895-902 гг. предки венгров добрались до Карпатской равнины (Паннония), и по сей день, вот уже около тысячи лет живут в этих местах. После переселение на Карпатскую равнину, предки венгров совершили набеги на западно-христианский мир, вошли в сегодняшнюю Италию и продвинулись до Испании. Эти набеги на христианский мир должны были прекратиться после поражения Лехфельда в 955 г. После данной войны Таксоний, который стал главнокомандующим венгров, и особенно его преемник Гейза, начали сближаться с западным миром, в результате чего христианская религия начала оказывать большое влияние на венгров. Венгрия под руководством короля Иштвана приняла христианство, и в конечном итоге было основано Христианское Королевство Венгрии. Внутри Христианского Королевства были созданы институты религии, церкви, а также епископальные и центральные епископальные регионы. Также в этот период по всему

¹⁵ Macar geleneğe göre, günümüz Ukrayna, Volhinya'da bulunan bir Slav ülkesi

королевству были внедрены христианские культы. Первыми, кто руководил культовой деятельностью, были миссионеры доминиканцы. Главной их целью была восточная часть страны. В это время в Венгрии строились церкви. Даже с приходом христианства и строительства церквей, венгры не забывали и о своих традициях. С этого периода венгры начали писать свою историческую хронологию, взяв в качестве примера религию латинских христиан. В записях хронологии говорится о членах культов доминиканцев, а также о том, что на востоке есть венгры, сохранившие культ язычества, и об их поисках, о поисках потерянных братьев.

В результате четыре священника, которые обладали информацией о потерянных братьях с надеждой вышли на их поиски. Но назад вернулся только один священник Отто. Поскольку дорога была трудной и тяжелой, священник Отто скончался на восьмой день после прибытия домой. В своем путешествии священник Отто, выдав себя за торговца, наткнулся на след братьев венгров. Его путешествие стало коротким, поскольку он хотел, чтобы с ним домой вернулось как можно больше его братьев.

В записях Отто говорится о братьях-венграх, входивших в состав доминиканской секты. В составе группы было 4 человека вместе с Юлианом. Это группа была подвергнута нападению монголов. Накануне, когда они достигли Европы, король Венгрии Бела IV, оказав помощь и поддержку, отправил их в эти места. В этой длинной, не простой и очень трудной дороге двое из друзей Юлиана вернулись обратно. Один из друзей по имени Герард умер в дороге. Продолживший свой путь Юлиан все же нашел своих пропавших братьев в столице волжских булгар, нынешнее название Башкортостан. Юлиан общался с ними на венгерском языке. Оставаясь с ними некоторое время, Юлиан решил вернуться в Венгрию, чтобы снова прийти сюда с другими братьями. В конце второго своего путешествия он увидел, что место под названием Великая Венгрия была разрушена Монголами.

Благодаря проделанной работе Юлиана, термин Великая Венгрия вошла в западную литературу. Такие личности как Иоанн Плато Карпини, Вильгельм Рубрук также использовали этот термин в своих экспедиционных записях. К концу 1300 г. очень часто можно было встретить в записях первосвященников заметки о Великой Венгрии. Термин Юлиана «Великая Венгрия» должна была сначала выдержать многие испытания. Записи Юлиана были предоставлены Рикардусом, которые были найдены им в записях христианских венгров. В этих документах есть определение Геста Анонимус (Деяние венгров), написанная в исторической хронике Венгрии, и которая может являться древней летописью, сохранившейся до сегодняшних дней. Это упомянуто в хронологии Венгрии, а еще раньше было упомянуто в латинских источниках, где найдены данные об исконной земле венгров. В латинских источниках говорится о прародине венгров, а еще раньше в исторической хронике упомянуты такие племена как гунны, авары и скифы. Даже после Юлиана были проделаны географические исследования и записи.

Ключевые слова: Великая Венгрия, Башкирия, венгр, Юлиан, Рикардус.